

“доля”, “багатство”, “життя”, “злочин”, “смерть”, “велика радість”, “великий смуток”, “праця”, “каяття”.

І над всім цим образ простору, що уособлюється в лексемі безодня (“глибина, яка видається невиміряною; безмежний простір”). “Кругом нас – якась безодня, що її вирила доля. Але тут, у наших серцях, вона найглибша (переклад з нім.)” [3;6] – читаємо в епіграфі до повісті “Земля”, де лексема безодня виконує одночасно ретроспективну й проспективну функцію щодо сюжету твору.

Отже, у коло образів художнього твору входять слова, що позначають абстрактні поняття. Саме вони пов’язані з певними тематичними сферами (у нашому випадку – слова просторової семантики). Зображувальна функція просторових образів сполучається з когнітивною: просторові лексеми актуалізують позамовні концептуальні структури, які конденсують знання про світ.

1. Кардашук Олена, Кульбабська Олена. Концепт каяття в повісті Ольги Кобилянської “Земля” // Наукова спадщина проф. С. В. Семчинського і сучасна філологія: Зб. наук. праць. – К, 2001. – Ч.1. – С. 478–480.
2. Кардашук О., Кульбабська О. Релігійні та філософські поняття в мовній картині світу І. Франка // Біблія і культура: Вип. 2. – Чернівці, 2000.
3. Кобилянська Ольга. Твори в 2-х томах. – К., 1988.
4. Кубрякова Е. С. Язык пространства и пространство языка: к постановке проблемы // Изв. РАН. Серия лит. и яз., 1997. – Т. 56. – № 3. – С. 50–58.
5. Ткаченко А. Мистецтво слова. – К., 1998.

УДК 811.161.2’373.21. (477.74)

Г. Ю. КАСИМ. Три хвили перейменувань в ойконімії Одещини ХХ століття

Резюме. В статті розглянуто процеси перейменування поселень Одещини протягом ХХ ст., зумовлені позамовними чинниками (тиск ідеології на топонімічну систему) та прагненням топонімічної системи до удосконалення.

Ключові слова: топонім, топонімічна система, номінація, перейменування.

Resume. In the article are considered the processes of renaming of settlements of the Odessa region during 20 age, conditioned by extralinguistics factors (pressure of

ideology to the toponymic system) and aspiration to the improvement of the toponymic system.

Key words: toponym, toponymic system, nomination, renaming.

Перейменування географічного об’єкта – закріплене в офіційному акті надання йому нової назви замість назви більш давньої – належить, безумовно, до явищ штучної номінації. Протиставляючи номінацію природну номінації штучній, дослідники описують відмінності між ними, зазначаючи стикійну апробацію, властиву номінації природній, та апіорну узуалізацію, властиву номінації штучній [1]. Стихійна апробація передбачає велику кількість комунікантів, множинність комунікативних актів та дискурсів, які передують остаточній узуалізації назви, тобто перетворенню її на загальноновживану, і потребує певного часу. При номінації штучній коло номінаторів дуже вузьке, а впровадження її як узуальної здійснюється миттєво. Коли йдеться про створення псевдоніма, номінатором стає, як правило, носій іменування, тобто суб’єкт та об’єкт номінації збігаються. При штучній номінації в топонімії чи ергонімії типовим є випадок, коли пропозиція однієї особи приймається кількома іншими і, не пройшовши стадії розтягнутості в часі апробації, новостворена назва одразу ж зазнає кодифікації. Отже, параметрами протиставлення номінації “природної” та штучної стають кількісні характеристики дискурсів створення й впровадження нової назви: широкі / вузьке коло її перших користувачів та розтягнуті в часі / миттєве впровадження. Перейменування здійснюється одноосібно чи вузьким колом мовців, а впроваджується миттєво. І якщо будь-яке нормалізаторство – прескриптивний підхід до мови – включає елемент суб’єктивності, зокрема, “завдяки глибинним і не завжди усвідомлюваним зв’язкам із соціально-семантичними системами цінностей” [7:58], то перейменування є гіпертрофовано суб’єктивними через відсутність у них врахування попередньої стихійної апробації та вузьке коло номінаторів.

Давно помічено, що перейменовуються зазвичай антропогенні географічні об’єкти – поселення, вулиці [6:145]. Перейменування ж природних географічних об’єктів є винятком, а не правилом, як-от відоме здійснене Катериною Другою перейменування річки Яїк на річку Урал [5:438].

Минуле століття з його соціально-політичними пертурбаціями дало численні – та ба – масові приклади перейменувань географічних об’єктів. Втім, традиції безпосереднього втручання державних структур у топонімічну систему на терені України сягають ще часів Катерини Другої. Пор. перейменування фортеці Тор на *Славянск* (1784), поселення Аджидер – на Овідіополь

(1793) чи Хаджибея – на Одесу (1794). Останні два випадки зумовлені не внутрішніми потребами топонімічної системи, а прагненням “топонімічно” закріпити й продемонструвати право Російської імперії на територію Північного Причорномор’я. Неодноразові ідеологічно кон’юнктурні заміни назв відбувалися задовго до перейменування Юзівки на Сталіно (1924), а потім на Донецьк (1961). Пригадаймо хоча б відверто ідеологічну назву міста, що постало на місці старих козацьких сіл Старий Койдак, Новий Койдак та Половиця, – *Екатеринослав* (1786), подальше демонстративне перейменування його за царювання Павла Першого на *Новоросійск* (1796) та повернення Олександром Першим попередньої назви 1802 року [5:125]. “Переймунвальні” традиції радянських часів (Катеринослав став Дніпропетровськом у 1926 р.) виникли не на порожньому місці, вони ґрунтувалися на психологічних та культурологічних стереотипах минулого.

Проте за часів Катерини Другої йшлося скоріш про окремі сплески перейменувань, а у ХХ ст. перейменування набули масового характеру. На території України й зокрема Одещини протягом останніх ста років чітко простежуються три хвилі перейменувань – під час двох світових воєн та в 1960-ті роки. Саме вони стали об’єктом нашого дослідження.

Топонімічні перейменування можуть досліджуватися у кількох аспектах. 1. Які назви вилучалися з топонімічної системи і чому? Іншими словами, встановлюються причини перейменувань. 2. Які назви запропоновані замість вилучених? Тобто висвітлюються принципи вибору (створення) нових назв. 3. Які перейменування можуть бути рекомендовані для певної топонімічної системи: чи є у ній назви, які слід усунути (змінити), і чим їх замінити? Цей прогностичний аспект дослідження має виразну прикладну спрямованість та прескриптивний характер. Зосередимося на перших двох аспектах дослідження перейменувань, виявивши їх причини та давши оцінку назвам-заступницям.

Виявлено близько 450 документально засвідчених перейменувань поселень Одещини протягом ХХ ст., що відбулися 1) під час Першої світової війни – засвідчені у СНМ 1916 (59); 2) наприкінці Другої світової – у 1944 р., засвідчені в УРСР 1946 (289); 3) у 1960-ті роки (86); 4) у 1980-ті (6). Чітко вирізняються саме три хвилі перейменувань: у 1980-ті роки змінено назви лише 0,5% поселень Одещини, тоді як у Першу світову перейменовано 3,8% поселень (перша хвиля), у Другу світову – 17,3% (друга хвиля) й у 1960-ті – 5,3% поселень Одещини (третя хвиля).

Виділяються дві принципово різні причини перейменувань – “ідеологічні” (усувається топонім, чия мотивація видається у певний момент неприйнят-

ною, або – рідше – неідеологічна назва замінюється ідеологічно актуальною) та “топонімічні” (зумовлені потребами удосконалення топонімічної системи, зокрема усуненням назв-дублетів). Дві перші хвилі перейменувань виразно ідеологічні: з топонімічної системи вилучені назви, чия мовна приналежність або мотивація (чи відсутність мотивації, непрозорість внутрішньої форми) сприймалася як небажана. Отже, “воєнні” перейменування спричинені ідеологією: часів Першої світової – у 100 % випадків (усувалися німецькі назви), часів Другої світової – у 94 % випадків (усувалися “чужі” назви). Переважна більшість перейменувань третьої хвилі (72 %) спричинена прагненням до об’єктивного удосконалення топонімічної системи.

Наразі чітко видно, як зміна ідеологічних орієнтацій соціуму позначалася на топонімії: органи влади, вдаючись у певний момент до перейменувань, однозначно оцінювали конкретні назви як неприйнятні для панівної ідеології. Нові ж назви, що заміняли усунуті, дають досить виразне уявлення не лише про офіційну ідеологію, а й про тогочасні топонімічні смаки – звісно, не всього соціуму, а того вузького кола, яке здійснювало перейменування.

Перша хвиля перейменувань була не такою потужною, як друга, але помітною. Під час Першої світової на території нинішньої Одещини (Одеський та Тираспольський повіти Херсонської губернії) офіційно перейменовано 59 поселень з 1285 – 3,8%. Пропонована назва могла бути абсолютно новою, або ж одну з паралельних назв поселення рекомендовано як назву офіційну.

Перейменовувалися німецькі колонії: Йозефсталь – на Сергіївку (Овідіопольський р-н), х. Кронталь – на х. Тимуш, Люстдорф – на Ольгино тощо. Якщо поселення мало паралельну слов’янську назву, при перейменуванні саме вона й впроваджувалася як офіційна. Типовою є ситуація, коли СНМ 1896 наводить слов’янську назву як додаткову, паралельну, а СНМ 1916 вже подає її як офіційну, тоді як німецька назва кодифікується як “б.” – “бывшая”. Наприклад, у СНМ 1896 – н.к. *Ней-Баден* (*Гудовичева*), а в СНМ 1916 ця “н. к.” (тобто “немецкая колония”) згадується як н.к. *Гудовичево* (б. *Ней-Баден*). У СНМ 1896 д. *Ней-Кандель* (*Богунское*), у СНМ 1916 – о. *Богунское* (б. *Ней-Кандель*). Нині це поселення Гудевичево й Богунове (Іванівський р-н). Офіційно усунуто в СНМ 1916 і перенесену назву *Берлін*: перейменоване поселення там подається як к. *Воробьевка* (б. *Берлин*) – нині с. Воробйове (Великомихайлівський р-н). Перейменування періоду Першої світової мали різний ступінь стійкості. Як правило, закріпилися й продовжили життя у топонімічній системі паралельні назви поселень, вживані й раніше – у ХІХ та на поч. ХХ ст. У СНМ 1916 ці назви зазнали кодифікації,

ставши основними. Якщо ж заміна була штучною (тобто назва, пропонована як офіційна, раніше в топонімічній системі не вживалася), вона у вжитку не закріпилася. Так, нинішнє с Великодолинське у СНМ 1916 згадується під трьома різними назвами: с. *Мариинское* (*Грось-Либенталь б. Акаряжа*), причому перша з них – *Маріїнське* – була штучно введена до топонімічної системи: протягом XIX ст. ця німецька колонія іменувалася *Грос-Либенталь* та *Акаряжа*. У XX ст. вживалися саме ці назви, а після перейменування поселення на Великодолинське (1944) вони стали його неофіційними, факультативними назвами. Німецька колонія Вормс у СНМ 1916 подається як с. *Верное* (*Вормсь*), проте вже 1923 року про “вірнопідданську” назву *Верное* не згадується, є лише традиційна назва *Вормс*. Вона й уживалася, аж поки під час другої хвилі топонімічних перейменувань не була замінена стандартною, проте модною назвою *Виноградне*. Отже, по закінченні Першої світової здавна вживані німецькі назви знов стали офіційними (а в живому мовленні вони вживатися й не переставали). Як тільки ідеологічний тиск на топонімічну систему припинявся, штучно змінена топонімічна система поверталася до свого попереднього стану.

Таким чином, Перша світова війна спричинила низку офіційних усунень ойконімів німецького походження на півдні України – менш відомих, звичайно, ніж перейменування 1915 року Петербурга на Петроград.

Втім, хвиля перейменувань періоду Другої світової була значно потужнішою. Наприкінці 1940-х на території сучасної Одеської області перейменовано 289 поселень з 1616, тобто 17,3%: майже кожне п’яте поселення! З погляду мотивів перейменувань зазначені випадки чітко розподіляються на дві групи. кількісно дуже різні: 1) спрямовані на удосконалення топонімічної системи (лише 19 випадків, або 6% від загальної кількості перейменованих поселень Одещини) й 2) спрямовані на усунення з топонімічної системи назв, які на той момент оцінювалися як неприйнятні – “чужі”, а то й ідеологічно ворожі.

Прикладом перейменування першого типу може бути заміна назви с. *Саврань* → с. *Мала Саврань* (щоб не плутати село з сусіднім райцентром Савранню). Прикладами перейменувань другого типу – с. *Бакчалія* → с. *Баїтанівка* (Татарбунарський р-н), с. *Гуророша* → с. *Козацьке* (Білгород-Дністровський р-н) тощо. Усі перейменування є результатом регулювання топонімічної системи. Суб’єктивні інтенції перейменовувачів полягали в удосконаленні, покращенні топонімії так, як вони, перейменовувачі, це покращення собі уявляли. Проте об’єктивне удосконалення полягає, звичайно, не в брутальному втручанні в топонімічну систему, не в усуненні цілого маси-

ву назв, суб’єктивно оцінюваних як “погані”, “недосконалі”. Перейменування, спрямовані на удосконалення топонімічної системи, мають не ідеологічний, а прагматичний характер: забезпечити адресну функцію топоніма (однозначна прив’язка певної назви до певного об’єкта на обмеженій території – хоча б у межах району як мінімальної одиниці адміністративно-територіального поділу) та його диференційну потужність (різні об’єкти на певній обмеженій території не повинні мати однакові чи схожі назви).

Об’єктивне удосконалення топонімічної системи диктується принципом економії: топонімічна система прагне позбавитися зайвого й набути необхідного для виконання адресних функцій.

Тенденція до спрощення, відкидання зайвого проявлялася у кількох типових напрямках. 1) Відбувалася топонімізація (перетворення на топоніми, переважно однослівні) топонімічних еквівалентів, тобто багаточленних описових конструкцій – попередників справжніх топонімів: *Селище цегельного заводу* → с-ще *Цегельне* (Кодимський р-н). У другій хвилі перейменувань поселень Одещини таких випадків лише 8. 2) Спрощення власної назви відбувалося шляхом усунення тих її компонентів, які не є необхідними для адресної функції топоніма та його диференційних можливостей (7 випадків). Два поселення Роздільнянського р-ну, згадувані у СНМ 1916, с. 319, як х. *Веровки* (*Сокальського*) й х. *Лучинського* (*Ісайков*), злилися в одне – с. *Сакальськ-Лучинське*. Для утворення подвійної назви відібрано лише одну з двох паралельно вживаних назв кожного поселення, а подальша трансформація спрямована на подальше скорочення назви: *Лучинськ*.

З іншого боку, в топонімічній системі з’являлися елементи, необхідні для чіткої дії адресної функції, спрямовані на усунення дублетних назв. 1) При потребі до складу топоніма включався диференційний компонент (найчастіше означення): с. *Олександрівка* → с. *Мала Олександрівка* (Роздільнянський р-н, у межах якого була ще одна Олександрівка). 2) Усунення дублетності досягалося шляхом повної заміни попередньої назви: с. *Олексіївка* → с. *Переселенці* (Миколаївський р-н, де є ще одна Олексіївка).

Втім, 94 % перейменувань 1940-х років на Одещині спричинені особливостями семантики чи мовною приналежністю слів, від яких було утворено “неприйнятні” ойконіми. 65 % усіх перейменувань поселень Одещини 1944 року (190 випадків) – це штучне усунення з топонімічної системи ойконімів, утворених від тюркських, східнороманських чи німецьких апелятивів, що загальною широким вживаються у топонімії. Поселення *Лак* (від молд. *лак* “озеро”) перейменоване на *Височанське* (Тарутинський р-н), *Алкалія* – на *Полянка*

(Білгород-Дністровський р-н), *Фрейденталь* – на *Мирне* (Біляївський р-н), *Новий Карагач* – на *Вишневе* (Татарбунарський р-н) тощо. Стандартність мислення і смаків перейменовувачів помітно збільшила стандартність топонімії: 1944 року внаслідок перейменувань в Україні з'явилося 4 села з назвою *Вишневе* й 7 хуторів з назвою *Вишневий*. Особливо не пощастило Буджаку, де було чимало топонімів тюркського й східнороманського походження. Перейменування болгарських сіл Одещини (переважно на території Буджака), певна частина яких мала тюркомовні за походженням назви, в т. ч. і перенесені, описано Ю. О. Карпенком ще 1977 року [2], а в публікації 1993 р. зафіксовано незмінність ситуації – офіційних перейменувань, спрямованих на впровадження історичних назв, не відбулося [3]. Зростання стандартності української топонімії внаслідок перейменувань зазначалося й негативно оцінювалося неодноразово (з нещодавніх топонімічних праць див. [4, с. 203–210]), проте корекція топонімічної системи, спотвореної свого часу перейменуваннями, торкнулася поки що переважно назв вулиць у столиці й обласних центрах України. Чимало сіл і на сьогодні залишаються, фігурально кажучи, Виноградівками та Вишневими.

18% перейменувань 1944 року (35 випадків) – ойконіми, утворені від іншомовних чи просто етимологічно непрозорих прізвищ: *с. Зангерівка* → *с. Миродлюбівка* (Татарбунарський р-н), *с. Рацулове* → *Малинівка* (Іванівський р-н), *с. Будзи* → *с. Барвінкове* (Фрунзівський р-н), *с. Дзярківка* → *с. Трудолюбівка* (Ширяївський р-н) тощо. Послідовно усувалися також назви, похідні від етнізмів (х. *Французький* → *с. Перемога*, Миколаївський р-н; *Татарка* → *Припиманське*, Білгород-Дністровський р-н; *Болгарка* → *Залізничне*, Болградський р-н). По Другій світовій психологічно зрозумілим було перейменування х. *Німецький* → х. *Лановий* (Великомихайлівський р-н), але ж і колишня Італіянка стала Широколанівкою (Котовський р-н), і навіть Молдова – Крутоярівкою (Білгород-Дністровський р-н). Замінялися також назви перенесені й похідні від західнослов'янських форм імен (у списку перейменувань 1940-х 30 українських Янівок стали Іванівками, в т. ч. і райцентр на Одещині, а 39 Йосипівок у тому ж таки списку називалися раніше Юзефівка, Юзефка, Юзефсталь, Юзефпіль, Юзине). Якщо в першу хвилю перейменувань усувалися тільки назви, перенесені німецькими колоністами, то 1944-го перейменовано **всі** перенесені ойконіми, якщо мотивуюча назва знаходилася за межами сталінської імперії (*Баден* → *Очеретівка*, Роздільнянський р-н; *Новий Париж* → *Роща*, Арцизький р-н; *Люксембург* → *Перемога*, Тарутинський р-н). Всі ці назви, досить різноманітні й різнобарвні за

принципами номінації й безжалісно усунуті з топонімічної системи, об'єднують офіційною ідеологією (яка відбилася у ментальності перейменовувачів у **геть** спрIMITизованій формі) вони сприймалися як неприйнятні. Ця неприйнятність спричинювалася не лише семантикою і конотаціями мотивуючого слова, а й етимологічною непрозорістю ойконіма – неможливістю встановити мотивуюче слово.

Зрозуміло, семантика мотивуючого слова і його конотативний ореол осмислювалися як неприйнятні, “ідеологічно ворожі” вельми суб'єктивно. Перейменування *Ротмістрівка* → *Балківка* (Іванівський р-н), *Ксьондзівка* → *Дібровка* (Котовський р-н) зумовлені “невписуваністю” реалії, назва якої стала мотиватором ойконіма, у контекст радянської доби. Пор. *ротмістр* “офіцерський чин у дореволюційній російській кавалерії та жандармерії” (СУМ, т. 8, с. 889), *ксьондз* “польський католицький священик” (СУМ, т. 4, с. 380). Назва х. *Стопитіно*, перейменованого 1944-го на *Черняхівське* (Іванівський р-н), справді була меморіальною – від прізвища прем'єр-міністра царської Росії Петра Столипіна. Назва ж *с. Рикове* (Фрунзівський р-н) утворена від прізвища землевласника чи першопоселенця, але оскільки один із репресованих партійних діячів 1920-х років також мав прізвище Риков, поселення перейменовано на *Очеретівку*.

Характерно, що перейменовувачі 1940-х не усвідомлювали історичної цінності топонімів, а брак елементарних фонових знань робив для них незрозумілим культурологічний контекст номінації, а отже, і її мотивацію. Через це виникали кумедні випадки заміни меморіальних назв, котрі цілком відповідали офіційній радянській ідеології. Так, *с. Лейпциг*, засноване в 1816 р. й назване на честь перемоги російських військ під Лейпцигом у Вітчизняній війні 1812 року, перейменовано на *Серпневе* (Тарутинський р-н); х. *Лейт. Шмідта* перейменовано на х. *Лановий* (Березовський р-н). Меморіальний характер обох топонімів залишився недоступним для перейменовувачів, для них це були просто “німецькі назви”.

В окремих топонімічних перейменуваннях 1944-го можна вбачати як вплив “ідеологічних” чинників, зовнішніх щодо топонімічної системи, так і вплив внутрішніх, власне топонімічних процесів. Офіційне перейменування *Кароліно-Бугаз* → *Затока* (Овідіопольський р-н) можна пояснити й наміром позбавитися від “чужих” елементів у топонімії (перший компонент усунутої назви – від не вживаного в східнослов'янських іменниках жіночого імені *Кароліна*, другий – від тюркського гідротерміна *бугаз/богаз* “протока”), і дією принципу економії – прагненням усунути задовгу назву.

Та абсолютна більшість перейменувань другої хвилі спричинена нищівним “ідеологічним” тиском на топонімічну систему. Цей тиск міг бути відвертим, безпосереднім (ідеологічно нейтральна назва заступалася ідеологізованим найменуванням: *с. Каракурт* → *с. Жовтнєве*, Болградський р-н) або певною мірою опосередкованим (тоді “чужа” назва замінювалася “своєю”, причому обидві були ідеологічно нейтральними: *с. Кагальничани* → *Єлизаветівка*, Тарутинський р-н; *х. Демір-Хаджі* → *Зелена Балка*, Арцизький р-н).

Обидві хвилі перейменувань поселень спричинені тиском ідеології на топонімічну систему. Але якщо у Першу світову з топонімічної системи спробували вилучити відносно невелику кількість назв німецького походження, то наприкінці 1940-х коло перейменовуваних поселень безмежно розширилося. Будь-яка нестандартна назва неясної етимології (неясної, зазначимо, лише для перейменовувачів) замінювалася стандартною, зате етимологічно прозорою.

Третя хвиля перейменувань – у 1960-ті – нижча за попередню за потужністю й конструктивніша за своїми результатами: домінуючою причиною перейменувань стало удосконалення топонімічної системи (у 72 % випадків). Втім, спричинили цю хвилю перейменувань знову ж таки ідеологічні потреби тогочасного суспільства: “хрущовська відлига” з її змінами окремих ділянок ідеологічної парадигми. Усунено з топонімічної системи меморіальні назви на честь партійних діячів, вилучених після XX з’їзду з комуністичного “пантеону” (*Кагановича* → *Степове*, Комінтернівський р-н; *Сталіна* → *Степове*, Ананьївський р-н; *Сталіна* → *Жовтнєве*, Любашівський р-н), а також прижиттєві меморіальні назви (на Одещині перейменовано 4 села, названі на честь С. Будьонного, на той час іще живого). Хоч цих “ідеологічних” перейменувань у 1960-ті було небагато, проте вони, гадаємо, стали основним імпульсом третьої хвилі перейменувань. Перегляд усіх топонімів під кутом зору їхньої “ідеологічної правильності” виявив у топонімічній системі назви, що потребували змін/замін з інших, “неідеологічних”, причин (назви явно помилкові, дублетні, задовгі тощо).

Отож, хоч “ідеологічні” перейменування стали основною рушійною силою, що породила перейменування 1960-х, більшість перейменувань тої доби мала прагматичну спрямованість на удосконалення топонімічної системи. Важливим проявом такого удосконалення стало досить уважне виправлення явних, зокрема технічних, помилок і неточностей, усунення неправильних форм з офіційної топонімії (26 випадків, або 30 % перейменувань третьої хвилі): кодифіковано реально вживані й етимологічно правильні форми (*Лозове*, *Новокуртівка* замість *Лезове*, *Новокутівка*, *Роздільнянський р-н*; *Кобакова* за-

мість *Кабанове*, *Котовський р-н*). Удосконалення топонімічної системи у третій хвилі перейменувань проявилася й у збільшенні диференційної потужності назв шляхом усунення дублетності – додаванням диференційного компонента (*Петрівка* → *Мала Петрівка*, *Котовський р-н*; *Павлівка* → *Новопавлівка*, *Балтський р-н*) чи наданням зовсім іншої назви (перейменування *Миколаївки* в *Миколаївському р-ні* на *Левадівку*, а *Миколаївки* в *Ширяєвському* – на *Новосвітівку*, бо в кожному з районів було ще по одній *Миколаївці*), у спрощенні топонімів (усуненням диференційного компонента, що став зайвим: *Михайлівка* *Перша* → *Михайлівка*; топонімізацією топонімічного еквівалента: *с-ще Дослідної станції* → *с-ще Дослідне* *Біляївського р-ну*; заміною топонімічного еквівалента на однослівний топонім: *с-ще Савранської державної електростанції* → *с-ще Прибузьке* *Савранського р-ну*).

Таким чином, усі три хвилі перейменувань поселень Одещини у XX ст. спричинені ідеологічними імпульсами, але тільки перейменування третьої хвилі – більшість перейменувань 1960-х – виявилися спрямованими на об’єктивне удосконалення топонімічної системи.

Умовні скорочення.

СНМ 1916 – Список населенных мест Херсонской губернии (По данным сел.-хоз. переписи 1916 г.). – Александрия, 1917.

СНМ 1896 – Список населенных мест Херсонской губернии и статистические данные о каждом поселении. – Херсон, 1896.

СУМ – Словник української мови. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т. 1–11.

УРСР 1946 – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 р. – К., 1947.

1. Голомидова М. В. Искусственная номинация в русской ономастике. – Екатеринбург, 1998. – 231 с.
2. Карпенко Ю. А. Топонимия болгарских сел. Одесской области (вопросы топонимического взаимодействия языков) // Историческая ономастика. – М.: Наука, 1977. – С. 189–208.
3. Карпенко Ю. О. Відродити історичні назви болгарських сіл Одещини // Актуальні проблеми відродження мов і культур західних та південних слов’ян України: Тези доповідей та повідомлень. Міжвузівська науково-практична конференція 14-15 травня 1993 року. – Одеса. – Ч. II. – С. 167–172.
4. Коваль А. П. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України: Наук.-попул. вид. – К.: Либідь, 2001. – 304 с.
5. Циконів В. А. Краткий топонимический словарь. – М.: Мысль, 1966. – 208 с.

6. Суперанская А. В. Что такое топонимика? – М.: Наука, 1985. – 182 с.

7. Яворська Г. М. Перскриптивна лінгвістика як дискус: Мова, культура, влада.
– К., 2000. – 288 с.